अस्वीकरण

नेपालीमा अनुवाद गरिएको मामिलाको निर्णय पक्षकारले आफ्नो भाषामा बुझ्नु को लागि मात्र हो। सबै व्यावहारिक र आधिकारिक उद्देश्यका लागि, फैसलाको अंग्रेजी संस्करण नै प्रामाणिक हुनेछ र कार्यान्वयनको उद्देश्यका लागि पनि अंग्रेजी भाषा मै जारी भएको फैसला मान्य हुनेछ।

[२०२३] ३एससीआर७७८

पिनाक पाणि मोहंती
विरुद्ध
भारत सङ्घ र अन्य (आई.ए. नं. ५६३०८ of २०२३)
इन
(रिट निवेदन (सी) नं. १९१ of २०२२)

२९ मार्च, २०२३
[एम.आर. शाह र सी.टी. रविकुमार, जज.]

निर्देशन - भारत सङ्घले "साहारा-सेबी रिफण्ड खाता" मा रहेको रु. २३,९३७ करोडको अप्रयोजित रकमबाट रु. ५,००० करोड रकम साहारा समूहका सहकारी समितिहरूका जम्माकर्ताहरूको वैध बक्यौताको विरुद्ध खर्च गर्न निर्देशन मागेको - निर्णय: "साहारा-सेबी रिफण्ड खाता" मा रहेको रकम अप्रयोजित छ र साहारा समूहका सहकारी समितिहरूका वास्तविक जम्माकर्ताहरूले आफ्नो रकम फिर्ता पाउनु पर्छ, निवेदनमा उल्लिखित माग उचित र साहारा समूहका सहकारी समितिहरूका वास्तविक जम्माकर्ताहरूको ठूलो सार्वजनिक हितमा छ - रु. ५,००० करोड केन्द्रीय सहकारी समिति रजिस्ट्रारलाई हस्तान्तरण गर्न निर्देशित गरिएको छ, जसले साहारा समूहका सहकारी समितिहरूका जम्माकर्ताहरूको वैध बक्यौताको विरुद्ध खर्च गर्नेछ - आई.ए. निपटाइयो।

सिभिल अपिलेट क्षेत्राधिकार: आई.ए. नं. ५६३०८ / २०२३

रिट निवेदन (सी) नं. १९१ / २०२२ मा

भारतको संविधानको अनुच्छेद ३२ अन्तर्गत र

विषय:

श्रीमती शैलजा कुलश्रेष्ठ, सुरेश चन्द्र त्रिपाठी, जितेन्द्र मोहापात्रा, श्रीमती प्रिया अग्रवाल, डा. केदार नाथ त्रिपाठी, एडव्ह. याचिकाकर्ताको लागि।

तुषार मेहता, एसजी, श्रीमती ऐश्वर्य भाटी, बलबीर सिंह, एएसजी, राजत नायर, माधव सिन्हल, श्रीमती चित्रांगदा रास्त्रवारा, अरविन्द कुमार शर्मा, मुकेश कुमार मरोरिया, प्रत्युष श्रीवास्तव, प्रसेनजित मोहापात्रा, श्रीमती नित्या ठाकुर, तोनमय डेरा, राजीत रॉय, तारिणी प्रसाद त्रिपाठी, धनंजय भास्कर रे, एडव्ह. प्रत्यर्थीहरूको लागि।

अदालतको आदेश जारी गरिएको थियो

एम.आर. शाह, जे. द्वारा

१. वर्तमान आवेदन आई.ए. नं. ५६३०८ of २०२३ भारत सङ्घ, कॉर्पोरेट मामिला मन्त्रालयद्वारा "साहारा-सेबी रिफण्ड खाता" मा रहेको रु. २३,९३७ करोडको अप्रयोजित रकमबाट रु. ५,००० करोड रकम साहारा समूहका सहकारी समितिहरूका जम्माकर्ताहरूको वैध बक्यौताको विरुद्ध खर्च गर्न उचित निर्देशनको लागि दायर गरिएको छ।

२. विद्वान् महान्यायवादी श्री तुषार मेहताले बहस गर्नुभएको छ कि सेबीसँग "साहारा-सेबी रिफण्ड खाता" मा जम्मा रु. २४,९७९.६७ करोड रकम अप्रयोजित अवस्थामा रहेको छ, जुन यस अदालतको पहिलेको निर्देशनबमोजिम जम्मा गरिएको

हो। उहाँले बहस गर्नुभएको छ कि साहारा इन्डिया रियल एस्टेट कर्पोरेशन लिमिटेड र साहारा हाउसिङ इन्भेस्टमेन्ट कर्पोरेशन लिमिटेडद्वारा जम्मा गरिएको रु. १५,५६९.२७ करोडबाट रु. २२५३ करोड साहारा क्रेडिट कोओपरेटिभ सोसाइटी लिमिटेडबाट लिएर सेबीमा जम्मा गरिएको थियो, साहारा रियल एस्टेट लिमिटेडको विवादको कारण। यसरी बहस गरिएको छ कि "साहारा-सेबी रिफण्ड खाता" मा रहेको कोषमा पहिले नै उल्लिखित साहारा समूहका सहकारी समिति लिमिटेडका जम्माकर्ताहरूको रकम समावेश छ।

उहाँले बारमा बताउनुभएको छ कि "साहारा-सेबी रिफण्ड खाता" मा जम्मा गरिएको रकम अप्रयोजित अवस्थामा रहेको छ र वास्तवमा साहारा समूहका सहकारी समितिहरूको विरुद्ध निरन्तर उजुरीहरू आइरहेका कारण र अप्रयोजित रहेको रकममा साहारा समूहका सहकारी समितिहरूका जम्माकर्ताहरूको रकम पनि समावेश रहेको छ, यदि रु. ५,००० करोड केन्द्रीय सहकारी समिति रजिस्ट्रारलाई हस्तान्तरण गरिएमा र त्यसपछि साहारा समूहका सहकारी समितिहरूका जम्माकर्ताहरूको वैध बक्यौताको विरुद्ध खर्च गरिएमा, त्यो न्यायोचित, उचित र समुचित हुनेछ।

उहाँले बारमा बताउनुभएको छ कि उक्त रकममा कुनै पनि निकायको शुल्क वा रोक्का लागेको छैन। उहाँले बारमा बताउनुभएको छ कि विभिन्न निकाय/विभागहरूसँग श्रृंखलाबद्ध बैठकहरू पश्चात् साहारा समूहका सहकारी समितिहरूका जम्माकर्ताहरूको ठूलो हितमा यो वर्तमान निवेदन उचित निर्देशनको लागि दायर गरिएको हो। उहाँले यो पनि माग गर्नुभएको छ कि साहारा समूहका सहकारी समितिहरूका सम्बन्धित जम्माकर्ताहरूलाई बक्यौता रकम भुक्तानी गर्दा सबैभन्दा पारदर्शी तरिकाले गर्नु पर्छ र वास्तविक जम्माकर्ताहरूलाई उचित पहिचान र जम्मा गरेको प्रमाण पेश गरेपछि मात्र भुक्तानी गरिनु पर्छ भन्ने उचित निर्देशन पनि जारी गरिदिनुहुन अनुरोध गर्नुभएको छ। उहाँले यो पनि अनुरोध गर्नुभएको छ कि यसको लागि यस अदालतका पूर्व न्यायाधीशको पर्यवेक्षणमा रकम भुक्तानी गर्न एउटा उचित निर्देशन पनि जारी गरिदिनुहुन।

३. भारत सङ्घका तर्फबाट उपस्थित विद्वान् महान्यायवादी श्री तुषार मेहतालाई सुनिसकेपछि र माथि वर्णित तथ्यहरूलाई ध्यानमा राखेर, जब यो बताइएको छ कि रु. २२५३ करोड साहारा क्रेडिट कोओपरेटिभ सोसाइटी लिमिटेड, अर्थात् चारवटा साहारा समूहका बहुराज्यीय सहकारी समितिहरूमध्ये एक समितिबाट लिएर "साहारा-सेबी रिफण्ड खाता" मा जम्मा गरिएको थियो र "साहारा-सेबी रिफण्ड खाता" मा रहेको रकम अप्रयोजित अवस्थामा रहेको छ र साहारा समूहका सहकारी समितिहरूका वास्तविक जम्माकर्ताहरूले अन्यथा आफ्नो रकम फिर्ता पाउने हकदार हुन्छन्, यस निवेदनमा उल्लिखित माग उचित र साहारा समूहका सहकारी समितिहरूका वास्तविक जम्माकर्ताहरूको ठूलो सार्वजनिक हित/हितमा देखिन्छ। यसैले, यस वर्तमान निवेदन निम्नानुसार निपटाइएको छः

(i) "साहारा-सेबी रिफण्ड खाता" मा रहेको जम्मा रु. २४,९७९.६७ करोडबाट रु. ५,००० करोड केन्द्रीय सहकारी समिति रजिस्ट्रारलाई हस्तान्तरण गरिनेछ, जसले साहारा समूहका सहकारी समितिहरूका जम्माकर्ताहरूको वैध बक्यौताको विरुद्ध खर्च गर्नेछ, जुन वास्तविक जम्माकर्ताहरूलाई सबैभन्दा पारदर्शी तरिकाले, उचित पहिचान र उनीहरूको जम्माको प्रमाण र

दाबीको प्रमाण पेश गरेपछि सोझै उनीहरूकै बैंक खातामा जम्मा गरिनेछ।

(ii) भुक्तानी गर्ने तरिका र प्रक्रिया केन्द्रीय सहकारी समिति रजिस्ट्रारले यस अदालतका पूर्व न्यायाधीश न्यायमूर्ति आर. सुभाष रेड्डी र विद्वान् वकिल श्री गौरव अग्रवालसँग परामर्श गरेर तय गर्नुपर्नेछ, जसलाई साहारा समूहका सहकारी समितिहरूका वास्तविक जम्माकर्ताहरूलाई रकम भुक्तानी गर्न न्यायमूर्ति आर. सुभाष रेड्डीलाई सहायता गर्न अमिकस क्युरीको रूपमा नियुक्त गरिएको छ।

(iii) न्यायमूर्ति आर. सुभाष रेड्डी, यस अदालतका पूर्व न्यायाधीशलाई महिना प्रति रु. १५ लाख र विद्वान् अमिकस क्युरी श्री गौरव अग्रवाललाई महिना प्रति रु. ५ लाख पारिश्रमिक भुक्तानी गरिनेछ।

(ii) हामी निर्देशन दिन्छौं कि उल्लिखित रु. ५,००० करोडबाट साहारा समूहका सहकारी समितिहरूका सम्बन्धित वास्तविक जम्माकर्ताहरूलाई शीघ्रतम समयमा तर आजको मितिले नौ महिनाभित्र नै रकम भुक्तानी गरिनुपर्छ। त्यसपछिको बाँकी रकम फेरि "साहारा-सेबी रिफण्ड खाता" मा फिर्ता गरिनेछ।

४. यस वर्तमान आईएलाई माथिको अनुसार निपटाइएको छ।

अंकित ज्ञान
(आर्श चौधरी, एलसीआरएद्वारा सहायता प्राप्त)
आईए निपटाइयो।